

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på
yrkesprogram vid Almåsgymnasiet i Borås
kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om skolan

Bakgrund till projektet

Frågeställning

Resultat

Syfte

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Almåsgymnasiet i Borås kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på hotell- och turismprogrammets inriktning hotell och konferens.

Almåsgymnasiet besöktes den 15–17 oktober 2013. Ansvariga inspektörer har undervisningsrådet Sven-Olof Lundin och utredaren Henrik Frykman varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen omfattar inriktningen hotell och konferens på hotell- och turismprogrammet. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 kommunala och fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Almåsgymnasiet

Almåsgymnasiet är en kommunal gymnasieskola belägen i Borås kommun. Skolan har cirka 850 elever och är indelad i tre skolenheter. Skolenhet C, som leds av en rektor, består av två program: hotell- och turismprogrammet med inriktningarna hotell och konferens samt turism och resor och handels- och administrationsprogrammet med inriktningarna administrativ service samt handel och service. På skolenheten finns vid granskningen 347 elever och i den granskade årskurs 2 på hotell- och turismprogrammets inriktning hotell och konferens finns 15 elever.

Bakgrund till projektet

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Själständighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen. Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende också för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna också mer tydligt se behov av att få kunskaper i gymnasiegemensamma ämnen exempelvis för att kunna räkna ut måtten på något som ska tillverkas. Lärande underlättas om det integreras med det som ska läras, exempelvis att öva matematik genom att praktisera i autentiska situationer.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och få bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknat motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av. Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt

låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen¹, men sällan i programgemensamma ämnen vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Frågeställning

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på yrkesprogram och identifierat ett prioriterat utvecklingsområde och ett väl fungerande inslag på skolan. Dessa beskrivs nedan.

¹ I Gy11 har begreppen gymnasiegemensamma ämnen och programgemensamma ämnen ersatt tidigare begreppen kärnämnen och karaktärsämnen.

Utvecklingsområden

Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

ANPASSNING EFTER ELEVERNAS BEHOV

Av de intervjuer som genomförs och av dokumentstudier framkommer att eleverna på Hotell- och turismprogrammet erbjuds stöd för sina studier. Det finns rutiner för arbetet med stöd och det finns avsatta resurser för att tillhandahålla detta stöd. Granskningen visar emellertid att skolan behöver utveckla verksamheten så att formerna för stöd bättre anpassas till elevernas behov och så att stödet sätts in tidigare.

Av intervjuer med elever framgår att den vanligaste stödformen är att eleverna får mer tid i de kurser eleven har svårt att nå kunskapskraven. Eleverna uppger att det är vanligt att elever, som får betyget F, i efterhand ges möjlighet att på särskilda tider läsa upp sina kunskaper till ett godkänt betyg. En elev berättar att skolan aldrig efterfrågat elevens synpunkter på det stöd eleven fått. "Nej, det är ju bra att man kan fixa sina betyg" säger eleven och fortsätter "men jag tycker att man ska få den hjälpen från början".

Av intervjun med lärare framgår att lärarna känner till de rutiner skolan har för arbetet med särskilt stöd. Lärarna uppger att eleverna vanligen får stöd i form av mer tid i ämnet. Lärarna uppger emellertid att eleverna också kan få särskilt stöd i form av inläst material, talsyntes och rättstavningsprogram. Enligt lärarna tar det dock för lång tid från det att de uppmärksammar att en elev riskerar att inte nå kunskapskraven tills det att elevens behov av särskilt stöd utreds och ett eventuellt åtgärdsprogram utarbetas.

Av intervjun med elevhälsoteamet framkom att skolstarten under hösten varit oerhört strulig. En anledning till det uppges vara att skolan tagit emot förhållandevis många elever med olika former av stödbehov. Trots att skolan i förväg vetat om att det funnits behov av stöd i form av till exempel resurspersoner har skolan inte agerat för att möta upp detta behov. Enligt representanterna för elevhälsoteamet har skolan inte velat anställa resurspersoner redan från starten då skolan har erfarenhet av att elever ibland gör avbrott och byter program och skola i början av läsåret.

Enligt rektorns verksamhetsredogörelse ska en elev i första hand erbjudas anpassade åtgärder inom ramen för den ordinarie undervisningen samt på så kallad supporttid. Om eleven bedöms inte nå målen ser rektorn till att elevens behov av särskilt stöd utreds. Med utredningen som grund fattar rektorn beslut om åtgärdsprogram ska utarbetas eller ej. Beslutet delges eleven och vårdnads-

havare för omyndig elev med information om hur man överklagar beslutet. Om beslutet innebär att åtgärdsprogram ska utarbetas går den pedagogiska personalen och eleven igenom elevens behov av stöd, vilket resultat stödet förväntas ge samt när åtgärdsprogrammet ska utvärderas. Om det finns behov av specialpedagogisk utredning eller annan insats av elevhälsoteamet görs detta. Rektorn uppger vid intervjun att skolan tidigare har utarbetat alldeles för många åtgärdsprogram samtidigt som skolenheten brustit i att följa upp effekterna av åtgärdsprogrammen, något som också kritiserades av Skolinspektionen vid den regelbundna tillsynen i april 2013. Enligt rektorn är emellertid rutinerna för dokumentation och utarbetande av åtgärdsprogram under utredning på förvaltningsnivå. Denna utredning förväntas enligt rektorn bli klar under hösten 2013.

Som ovan nämnts genomfördes i april 2013 regelbunden tillsyn vid Almåsgymnasiet. Av tillsynen framgick att det fanns brister i arbetet med att tillhandahålla särskilt stöd och huvudmannen förelades att åtgärda bristerna. Huvudmannen hade vid tiden för kvalitetsgranskningen i oktober 2013 lämnat svar på föreläggandet till Skolinspektionen. Av svaret framgår att skolenhetens rutiner för arbetet med särskilt stöd har utvecklats som en följd av den regelbundna tillsynen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Almåsgymnasiets arbete med att tillhandahålla stöd som är anpassat till elevernas individuella behov behöver utvecklas ytterligare.

Väl fungerande inslag

Skolorna i Borås kommun har under många år arbetat systematiskt med BFL - Bedömning För Lärande. Detta ger resultat att lärarna konsekvent bland annat låter eleverna ge feedback åt varandra liksom att lärarna ger eleverna feedback. Den vanligaste arenan för feedbacken är på skolans webbplatsform "Ping-Pong". En vanlig form av feedback, både från lärare och från elever är "*two stars and a wish*". Denna form av feedback innebär att eleven efter en genomförd uppgift får veta två positiva saker och en sak de kan utveckla.

Under den engelskalektion som observerades fick eleverna i uppgift att läsa några kamraters essäer (skrivna vid ett tidigare tillfälle) och ge feedback på dessa i form av *two stars and a wish*. Vid idrottslektionen gavs feedback i samband med stretchövningar alldeles i slutet på lektionen. I övrigt förekom inte någon egentlig synlig feedback under lektionsobservationerna.

Eleverna uppger emellertid att de får mycket feedback från lärarna via ping-pong. Eleverna säger sig vara inne på ping-pong flera gånger om dagen, inte bara för att få feedback utan för att lektionsplaneringar och inlämningsuppgifter finns samlade där. Där finns också matriser för samtliga ämnen, där elever-

nas lärande synliggörs.

Eleverna berättar också att de ofta ger feedback åt kompisarna i klassen. Detta är kul, säger de, och det förekommer i flera olika ämnen. Eleverna hade dock gärna sett att de kunde få mer än en "wish" om de har flera saker som de behöver utveckla.

Även lärarna uppger att de främst använder ping-pong för att följa och synliggöra elevernas kunskapsutveckling. Det finns matriser för varje ämne, men lärarna vill inte arbeta med matriserna för tidigt i kursen:

- Om vi redan från början visar att en elev har uppnått ett E i de olika delarna kanske eleven säger att hon är nöjd med det.

Lärarna väljer därför att ta fram matriserna först efter ungefär halva kursen.

Lärarna berättar också att de gemensamt följer upp elevernas kunskapsutveckling via klasskonferenser som genomförs varje termin. Och skulle det vara så att en elev har mer än en "wish" att jobba med så får eleven veta det.

Syfte med projektet

Det övergripande syftet med Skolinspektionens kvalitetsgranskningar är att granska kvaliteten i skolväsendet och bidra till utveckling genom att lyfta fram viktiga utvecklingsområden.

Med hjälp av kvalitetsgranskningarna studerar Skolinspektionen olika delar av skolornas arbete mer ingående. Granskningarna utgår från läroplanens mål och riktlinjer och inriktas mot olika kvalitetsaspekter. Det kan till exempel gälla undervisningens innehåll och form i ett skolämne, arbetet med uppföljning och bedömning av elevernas kunskaper eller rektorernas roll som pedagogiska ledare.

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan.

En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet.

Metod och material

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektor på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförs med elever vid det granskade programmens årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena engelska, idrott och hälsa, entreprenörskap och hotell. Föreläsare för elever och lärare har intervjuats samt rektor, studie- och yrkesvägledare och den del av elevhälsan som är involverad i frågor om särskilt stöd. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.